

نگاه تحلیگر

دیپلماسی فرا تر از میز مذاکره

رضا رئیسی

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

دیپلماسی، یا آنچه در مذاکرات سیاسی تبلور یافته و جلوه‌گری می‌کند، محدود و محصور به رایزنی دیپلمات‌ها پشت درهای بسته و عکس‌های سمبلیک مردان اتوکشیده و با دیسپلین در برابر لنز دوربین‌ها نیست. یک دیپلماسی کارآمد، شامل بر شقوق مختلف و بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های ممکن برای پیشبرد مذاکرات است که وجه نهایی آن در قالب نقش‌آفرینی دیپلمات‌ها در مجامع و محافل رسمی و روی میز مذاکرات نمود و جلوه دارد. چرا راه دور برویم؟ در همین مذاکرات هسته‌ای و پرونده دور و دراز آن، هرگاه که دیپلماسی توانسته دیگر وجوه مواجهه را به حاشیه براند و مناسط عمل و تغییر و تحول باشد، آنجایی بوده است که در قالب یک بسته فراگیر دیپلمات‌های کاربلد، میدان‌داری کرده‌اند و عنان امور را در دست داشته‌اند. دیپلماسی عمومی گاه فرا تر از هر رایزنی و چانه‌زنی پشت درهای بسته و در جلسات مرابوده و مذاکره، کارایی و اثرگذاری منحصر به‌فرد دارد و می‌تواند بستر و زمینه تسهیل‌کنندگی را فراهم کند.

یکی از بهترین نمونه‌ها در این زمینه نقش‌آفرینی محمدجواد ظریف در فرآیند مذاکرات منجر به توافق هسته‌ای موسوم به برجام بود. ظریف از یکسو، تجربه سال‌ها حضور در اتمسفر سیاسی و اشراف و آگاهی از محافل نخبگانی ایالات متحده را با خود به جریان مذاکرات آورد و از آن در زمینه دیپلماسی رسانه‌ای و شکست پروژه ایران‌هراسی بهره گرفت و از دیگرسو، حداکثر بهره را از شبکه‌های اجتماعی به‌خصوص در قالب دیپلماسی توییتری را گرفت و توانست فضای مذاکرات را مدیریت و در راستای منافع ملی کشورمان کانالیزه کند؛ اتفاقی که تا پیش از آن سابقه نداشت و طرف ایرانی از این اهرم موثر بهره‌مند نبود. در دوران برجام البته فعل و انفعالاتی رقم خورد که در این دور از مذاکرات با نگاه به تجربیات گذشته، می‌توانیم آن را چراغ راه آینده قرار دهیم و مذاکرات را در مسیر درست و بهنگام و سنجیده پیش ببریم. در این دور از مذاکرات هسته‌ای با میزبانی عمان، تدبیر شایسته‌ای که به انجام رسیده، عدم اجازه درج اخبار از متن و بطن مذاکرات است که دست گروه‌های فشار عمدتاً وابسته به اسرائیل در رسانه‌های جریان اصلی را بسته است و از طرف دیگر، با هوشمندی رسانه‌ای وزارت امور خارجه ایران، این مجموعه از کانال‌های رسمی به سرعت و با شفافیت بالا اخبار را انعکاس داده‌اند و اجازه سوءاستفاده را به دیگران نداده‌اند و از طرف دیگر، با سرعت و شفافیت، شایعه‌سازی‌ها را در نطفه خفه می‌کند. این‌بار و بالاخره پس از دهه‌ها شاهد به‌کارگیری دیپلماسی رسانه‌ای، کنش‌محور و نه واکنش‌مدار هستیم که می‌تواند در بزنگاه‌های حساس مذاکرات، بسیار به کار آمده و نقش‌آفرینی کنشگران فرامتنی را اندک کند. بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی اقتصادی یکی از نکات بسیار مهمی بود که در جریان مذاکرات دوره برجام، چندان بدان اعتنا نشد و بیشتر حواس‌ها معطوف به برنامه هسته‌ای و رایزنی‌های دیپلماتیک و ابعاد حقوقی متن توافق‌نامه بود. از طرف دیگر، این نکته هم مغفول ماند که فراتر از چانه‌زنی در خصوص ابعاد حقوقی تحریم‌های اقتصادی، بر پایه بسترها و نیاز و زمینه‌های فعالیت اقتصادی در دوران پسانتحریم، مشوق‌های لازم به طرف‌های خارجی ارائه و آنان را ترغیب به حضور در اقتصاد ایران کنند. کاری که در این دور مورد توجه قرار گرفت. هنوز مذاکرات آغاز نشده بود که رئیس‌جمهوری از موافقت رهبر انقلاب با سرمایه‌گذاری شرکت‌های آمریکایی در اقتصاد ایران گفت. در عرصه توازن‌گرایی و پرهیز از جوزدگی و همراه‌سازی دیگر رقبای جهانی با مذاکرات ایران و آمریکا و ارسال پالس مثبت مبتنی بر حفظ مراودات و لحاظ منافع مشترک در صورت انعقاد توافق با ایالات متحده نیز از تدابیر دیپلماتیک طرف ایرانی در این دور از مذاکرات است که در سفر عراقی به مسکو و پکن جلوه یافت. از سوی دیگر، توجه به پیوست‌های سیاست داخلی، وجه تمایز و مکمل این دور از مذاکرات دیپلماتیک با طرف آمریکایی است و احتمال موفقیت مذاکرات را افزون‌تر می‌کند، نگاه ویژه شخص رئیس‌جمهوری بر اولویت انسجام‌سازی داخلی و همراه‌سازی همه ارکان قدرت در پیشبرد لوکوموتیو مذاکرات است. به هر تقدیر، در این دور از مذاکرات از چندین و چند جهت، پیوست جامع و راهبردی شکل گرفته و مورد اهتمام و دقت‌نظر دست‌اندرکاران است. مدیریت این حواشی و راهبردهای فرامتنی می‌تواند به مذاکره‌کنندگان در سر میز مذاکره و در حصول توافق مبتنی بر منافع ملی کمک شایان توجهی کند.

ناوگان هستیم. بدون سرمایه‌گذاری در این حوزه و فراهم کردن شرایط برای حل مشکلات، هر فرد دیگری در این سمت قرار بگیرد، همین مشکلات وجود دارد. در برنامه هفتم توسعه راهکارهای زیادی برای حل مشکلات در نظر گرفته است که فکر می‌کنم ما هم باید اجرای آن را پیگیری و مطالبه کنیم. اگر بعد از یک یا دو سال اجرای این راهکارها وزیر موفق نبود، آن موقع نمایندگان برکناری او را پیگیری کنند که طبق قانون حق آنان است.»

▼ برای ورود به فضای حاشیه‌ای زود است

مصطفی پوردهقان، نماینده اردکان و عضو کمیسیون صنایع و معادن درباره استیضاح وزیر راه و شهرسازی به هم‌میهن گفت: «برخی به دلیل نگاه‌های سنتی با وزیر زن رابطه خوبی نداشتند و اینکه یک زن در رأس سنگین‌ترین

وزارت کشور قرار گیرد».

او افزود: «نکته بعدی این است که با این اتفاقات تلخ بهانه‌ای پیدا کردند و گفتند حالا وقت آن است که خانم وزیر را استیضاح کنیم. البته بخشی از حرف‌های آنها درست است. چون فرد استیضاح‌کننده حرف اشتباهی نمی‌زند اما راهکار آن اشتباه است. می‌گویند در مسکن مشکل داریم؛ پس وزیر را استیضاح کنیم. همچنانی که درباره عبدالناصر همتی این اتفاق افتاد و گفتند چرا ارز ۱۰۰ هزار تومان شده؟ وزیر را زدند و در اوج دورانی که کشور در حال مذاکره است و نیاز به ثبات اقتصادی دارد و اینکه وزیر اقتصاد به وزیر امور خارجه مشورت بده وزارت اقتصاد بالاتکلیف مانده است. هیچ سیاست محوری درستی وجود ندارد و آیین‌نامه‌های برنامه هفتم اجرا نمی‌شود چرا که محوری وجود ندارد.» این عضو کمیسیون صنایع و معادن تاکید کرد: «خانم صادق با برنامه‌ریزی پیش‌می‌رود و اقدامات خوبی در همین دوره کوتاه داشته است. تعامل خوبی هم با نمایندگان برقرار کرده است. اما حتماً نقاط ضعفی هم دارد.»

پوردهقان درباره سازمان بنادر تاکید کرد: «این اتفاقات سال‌های سال در کشور می‌افتد و البته موضوعات حاشیه‌ای هم دارد که در اتفاقات اخیر درباره این حواشی به قطعیت نرسیدیم. از زاویه ایشان هم خارج بوده و نمی‌توان به قطعیت گفت که حتماً وزیر مقصر بوده است. البته در حوزه مسکن حرف‌های درستی می‌زنند و انتظار داشتیم که خانم وزیر همت بالاتری در جهت اصلاح امور داشته باشد.»

نماینده اردکان در باره انتصابات صادق مالواجرد، گفت: «معتقدم که مدیریت باید سیستم‌محور باشد که افراد باسواد به آن نظم می‌بخشند. نه آنکه فردمحور باشد و با نبود یک فرد مشکلاتی ایجاد شود. البته در بعضی از انتصابات ایشان تزلزل مدیریتی دیده می‌شود. به هر حال فردی دوسه بار جابه‌جا شده یا طول مدیریت فردی به چند ماه نرسیده است. در این مورد با خانم وزیر صحبت کردیم و توضیح داد که «انتظار داشتیم انتصاب خوب باشد اما متوجه شدم که به درد سیستم نمی‌خورد، شجاعت داشتیم و اشتباه خود را سریع اصلاح کردیم.» حتماً مشکلات و مسائلی وجود دارد، اما نکته این است که چرا درباره آقای علی‌آبادی چیزی نمی‌گویند؟ اگر قرار بر عیب‌یابی باشد که آقای علی‌آبادی باید نفر اول استیضاح باشد. چرا ما به سمت استیضاح نمی‌رویم؟ چون راهکار را استیضاح نمی‌دانیم و شرایط کشور و محدودیت‌ها را درک می‌کنیم.»

پوردهقان با اشاره به اینکه به نظرم باید مهلت داده شود، افزود: «اینکه با هر اتفاقی سریع برگه استیضاح را نشان دهیم، تزلزل ایجاد می‌کند و ثبات تصمیم‌گیری را در وزرا از بین می‌برد. وادادگی مدیران را هم در پی خواهد داشت و درباره همه چیز کوتاه می‌آیند که استیضاح نشوند. این موضوعات به افزایش ضرر مردم و مشکلات مردم منتج می‌شود.» او تاکید کرد: «وزارتخانه راه و شهرسازی، بسیار متنوع و بزرگ است. یک سمت بنادر، فرودگاه‌ها، جاده‌ها، حمل و نقل ریلی و... است و سمت دیگر مسکن قرار دارد. تخصص خانم وزیر هم در مسکن است و در حوزه مسکن انتظار داشتیم در ختانی که کاشتند زودتر به ثمر بنشیند اما ایشان کاملاً تخصصی و درست این حوزه و البته حوزه راه را پیش می‌برد. ضمن آنکه باید توجه داشت در مجلس نتوانستیم اعتبارات مورد نیاز وزارتخانه را تامین کنیم با این وجود کارها خوب پیش می‌رود. در حوزه مسکن راه اقدامات به سرعت به نتیجه نمی‌رسد. در مجموع معتقدم با توجه به استیضاح یک‌وزیر و تکلیف وزارت اقتصاد مشخص نیست‌وارد این فضا‌های حاشیه‌ای شویم.»

▼ هدیه ترامپ به لیبرال‌ها

تمام رسانه‌هایی که تحولات سیاسی کانادا طی سه ماه گذشته را بررسی می‌کنند، بر این موضوع تاکید دارند که قدرت گرفتن دوباره حزب لیبرال ناشی از تهدیدهای مکرر ترامپ از زمان پیروزی در انتخابات و بازگشت به کاخ سفید است. ترامپ از یک طرف مدام کانادا را ایالت ۵۱ آمریکا می‌خواند و از سوی دیگر با وضع تعرفه‌های سنگین بر کالاهای این کشور، اقتصاد کانادا را با مخاطره روبه‌رو کرده است. یکی از دلایل اقبال نشان دادن به کارنی نیز همین موضوع ذکر شده است چرا که او اقتصاددانی کارگرفته‌م‌حسوب می‌شود و گفته می‌شود مارک کارنی همان رهبری است که باید از یک سو با ترامپ مقابله کند و از سوی دیگر با او به توافق برسد. اقتصاد آمریکا و کانادا بسیار در هم تنیده است. حزب لیبرال در حالی به پیروزی رسید که از سال ۲۰۱۵ به مدت ۱۰ سال قدرت را در دست داشت و به خاطر مشکلات مختلف در کانادا، به شدت تحت انتقاد قرار داشت. حزب محافظه‌کار به عنوان رقیب اصلی جریان لیبرال، تا پیش از ظهور دوباره ترامپ جایگاه بالایی در نظرسنجی‌ها داشت.

ترامپ در روز انتخابات کانادا، در پستی در شبکه اجتماعی تروث سوشال نوشت: «برای مردم بزرگ کانادا آرزوی موفقیت دارم. فردی را انتخاب کنید که قدرت و درایت لازم برای نصف کردن مالیات‌هایتان، افزایش رایگان قدرت نظامی شما به بالاترین سطح جهانی، و گسترش صنایع خودروسازی، فولاد، آلومینیوم، چوب، انرژی و سایر کسب‌وکارهایتان تا چهار برابر اندازه فعلی را داشته باشد؛ آن هم بدون هیچ تعرفه یا مالیاتی، به شرطی که کانادا به پنجاهویکمین ایالت محبوب ایالات متحده آمریکا تبدیل شود. دیگر خبری از مرزهای مصنوعی که سال‌ها پیش ترسیم شده‌اند نخواهد بود. تصور کنید این سرزمین چقدر زیبا خواهد شد. دسترسی آزاد و بدون مرز، فقط نکات مثبت بدون هیچ نکته منفی! این سرنوشت مقدر شده بود! آمریکا دیگر نمی‌تواند هر سال صدها میلیارد دلار برای یارانه دادن به کانادا هزینه کند. این کار هیچ منطقی ندارد مگر این که کانادا به یک ایالت تبدیل شود!»

سمفونی خطوط

احمد عربانی

عکس نوشت

اختلال خودآزار صبحگاهی

درباره عکسی از مجلس شورای اسلامی

امیر جدیدی

عکاس و روزنامه‌نگار

ترافیک صبحگاهی تهران کافی است برای اینکه سر صبح اعصابت به هم بریزد. با این حال هم چو آدمی که دچار اختلال خودآزار باشد رادیوی ماشین را روی موج «افام» ردیف ۱۰۶ مگا هرتز تنظیم می‌کنم. نماینده‌ها یکی پس از دیگری نطق می‌کنند. نمی‌دانم نطق یک‌دقیقه‌ای از کجا وارد بازی مجلسی‌ها شده. نه! اجازه بدهید نطقی در کار نیست. همان تذکر است که ساز و کارش عوض شده. ظاهراً اینطور هست که هر نماینده جهت تذکر نام‌نویسی می‌کند و بعد هیئت‌رئیس پشت هم اسم می‌خواند. اما مگر تذکر نباید درباره موضوع مطرح‌شده یا حرف‌های رئیس باشد؟ از این خبرها نیست. یک آش شله‌قلمکاری در جریان است که بیا و ببین. یک دقیقه زمان کمی نیست. در یک دقیقه می‌شود خیلی کارهای مهم و حیاتی کرد. می‌شود یک پیام مهم که مضمون مشخصی دارد را در یکی از مهم‌ترین تریبون‌های این مملکت قرائت کرد. اما نماینده محترم به جای آنکه از روی نوشته و به شکل منسجم پیامش را به سمع و نظر شنوندگان برساند، اول شروع به تبریک دهه کرامت می‌کند. بعد یادش می‌افتد روز دختر را تبریک بگوید و هم‌زمان تولد حضرت معصومه(ع) و تولد امام رضاع(ع) را پیش‌پیش به جشن بنشیند. ناگهان یادش می‌افتد این اولین باری است که بعد از حادثه بندر شهید رجایی صدایش از میکروفون مجلس پخش می‌شود، پس جا دارد این حادثه را به ملت شریف ایران تسلیت بگوید و برای بازماندگان از درگاه خداوند متعال صبر و اجر جزیل طلب کند. حالا نوبت تذکر یا نطقی است که در ذهن دارد و ده ثانیه از وقتش مانده است. دوسه جمله پر از غلط‌های گفتاری را پشت هم ردیف می‌کند و ناگهان وقش تمام می‌شود. یکی دو سال پیش مجتبی ذوالنوری، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با تذکر به هیئت‌رئیس مجلس گفت: «امروز رسالت ما سنگین است، هر یک دقیقه وقت مجلس بیش از ۱۰۰ میلیون تومان هزینه معمولی دارد، اگر انبیه و امکانات و سود و سرمایه را حساب کنیم بیش از این است.»

آقایان و خانم‌های نماینده حالا که دری به تخته‌ای خورد و نماینده شدید، بیایید و این چند صباح باقیمانده را با یک برنامه درست و درمان نطق کنید. کمی کتاب بخوانید و راه و رسم درست حرف زدن و درست نوشتن یاد بگیرید. اصلاً یک پله بالاتر اگر برای انجام این کارها وقت ندارید آن قول مشهور را سرلوحه کار خود قرار دهید و سکوت کنید... که فرمود تا مرد سخن نگفته باشد / عیب و هنرش نهفته باشد.

عکس: احمد معینی جم‌ایرنا